

Det drilske kulturbegreb

– og dets metodologiske konsekvenser

Lilli Zeuner, Institut for
Filosofi, Pædagogik
og Religionsstudier,
Syddansk Universitet

Kommentar til artiklen "Læreres vilkår for at udvikle en naturfaglig kultur omkring natur/teknik" af Martin Krabbe Sillasen, Søren Chr. Sørensen og Paola Valero i MONA, 2010(2)

Kulturbegrebet er blevet forbundet med mange fænomener, og definitionsmulighederne synes uendelige. Det er tilsyneladende et af de områder hvor enhver forsker frit kan definere sin forståelse af et fænomen. Og alligevel er der nogle gennemgående træk. Kulturen bliver opfattet som noget varigt og solidt – noget vi kan læne os op ad – i vores tænkning og adfærd og noget der kan påvirke os og bane vejen for vores personlige udvikling. Max Weber så kulturen som noget der giver os mening i tilværelsen. Hos Émile Durkheim er kulturen et fænomen der skaber system i vores adfærd. Og Georg Simmel så kulturen som det der sætter livet på form. Kulturen skabes af mennesker, og den påvirker mennesker. Uden kultur ville vi være ilde stedt.

Når vi nu er helt afhængige af kulturen, hvorfor kan vi så ikke få den sat på begreb og i fællesskab finde ud af hvad vi skal forstå ved kultur? Det skyldes muligvis kulturens væsen. Den ændrer sig hele tiden fordi livet ændrer sig. Livet bider formerne i haserne, som Simmel udtrykker det. Når livet ændrer sig, så ændrer også kulturen sig, og vores idé om kultur må ligeledes ændre sig.

Spørgsmålet er så hvor livet og dermed kulturen bevæger sig hen, og hvilket begreb om kultur der synes mest relevant lige nu. Hvis vi skal tro Sillasen et al., så skal vi have fokus på den fagkultur der hersker blandt de lærere som skal uddanne og forme den unge generation. Mere præcist sættes der i artiklen "Lærernes mulighed for at udvikle en naturfaglig kultur omkring natur/teknik" i *MONA, 2010(2)*, fokus på en naturfaglig kultur blandt natur/teknik-lærerne i den danske folkeskole. Denne vinkel på kulturen er for så vidt helt klassisk. Vi taler om hvordan de voksne generationer kan være med til at forme og danne de opvoksede generationer. Kulturen skal overføres til hver ny generation.

Det overraskende ved artiklens angrebsvinkel er at eleverne stort set er fraværende. Der tales udelukkende om lærerne og til en vis grad om skoleledelsen. Fokus er på lærernes holdninger og oplevelse af ledelsens prioriteringer. Hvor vi kunne ønske os at få belyst overførslen af den naturvidenskabelige kultur til eleverne som en subjekt-objekt-relation, får vi i stedet lærernes formning af en objektiv kultur som kan påvirke den enkelte lærer. Subjekt-objekt-relationen bliver altså en lærer til lærer-relation. Forfatterne skriver i konklusionen: "På den ene side er kulturen en kollektiv størrelse som lærere igennem deres agering i skolen er med til at udvikle over tid. På den anden side påvirker kulturen den enkelte lærers agering og opfattelse af sin egen praksis". Vi bevæger os altså inden for lærernes egen verden.

Vi savner også et blik ind i den kultur som skal formidles til den unge generation, nemlig den naturfaglige tænkning. Hvad betyder denne tænkning for lærernes samarbejde og for deres arbejde med eleverne? Det er vel ikke ligegyldigt om man har fokus på sprog, samfundsvidenskab eller naturvidenskab. Sætter det naturvidenskabelige vidensideal sig igennem i den måde lærerne agerer og tænker på? Er der nogle særegne træk i den naturvidenskabelige undervisning som er med til at tegne den naturfaglige kultur?

En åbning i forhold til det lukkede lærerperspektiv finder vi dog, nemlig åbningen mod lærernes opfattelse af ledelsens forvaltning af sit arbejde. Her opfattes kulturen som værende en dialog mellem lærere og ledelsen eller måske snarere som et kausalt forhold hvor ledelsen baner vejen for lærernes arbejde. På dette ene punkt brydes den selvreferentielle tænkning i artiklen. Ledelsen har mulighed for at påvirke den naturfaglige kultur og dermed lærernes undervisning.

Kulturen er i artiklen blevet undersøgt ved hjælp af en survey blandt ca. 60 lærere inden for natur/teknik-faget i folkeskolen. Af de udsendte 81 skemaer blev 63 returneret, og af disse var de tre kun delvist udfyldte. Man må vel nærmest sige at der er tale om en mini-survey. Det kan der være gode grunde til, fx at undersøgelsen er bundet til et praktisk udviklingsprojekt der tager udgangspunkt i Naturvidenskabernes Hus i Bjerringbro og gennemføres som et lokalt projekt i en række midtjyske kommuner. Og det afgørende er da også at vi får antydning af nogle relevante sammenhænge og strukturer i lærernes arbejde.

Det viser sig at lærernes holdninger på visse områder afviger fra de oplevede realiteter. Lærerne ønsker mere samarbejde med andre lærere inden for natur/teknik for derigennem at styrke undervisningens faglige elementer, men de oplever et samarbejde med andre grupper af faglærere således at det sociale element i undervisningen bliver styrket. Hvor de ønsker et samarbejde der kunne fremme den faglige udvikling hos eleverne, bliver de i praksis bundet til et samarbejde der fremmer den sociale udvikling hos eleverne. Ønsker og realiteter passer ikke sammen.

Et andet væsentligt resultat er at lærerne oplever at ledelsens prioritering af sam-

arbejde har en afgørende betydning for om lærerne selv opfatter samarbejdet som vigtigt for deres undervisning i natur/teknik. Ledelsens engagement har ifølge lærerne en betydning for om samarbejdet mellem lærerne bliver styrket. Det giver rum for at diskutere natur/teknik-undervisning i lærerteam. Her giver artiklen en belysning af lærernes syn på interaktionen mellem to væsentlige grupper i skoleverdenen.

I artiklens perspektivering er det da også ledelsen der kommer til at fremtræde som det problemløsende element. Det er skoleledelsen som skal skabe de gode vilkår for samarbejdet, og det er samarbejdet som skal generere den kultur som den enkelte lærer kan læne sig op ad. Ledelsen bliver opfattet som den agent der kan konstruere kollegialiteten og skabe øget samarbejde om fælles projekter blandt natur/teknik-lærerne.

Det fremgår af artiklen at der ud over den gennemførte survey er foretaget nogle kvalitative interviews. Resultaterne af disse interviews inddrages ikke i artiklen. Som læser efterlades man derfor med en følelse af en noget ensidig metodisk tilgang til studier af et kulturelt fænomen. En flerhed af metoder ville have gjort det muligt at iagttage samspillet mellem lærere og elever og samspillet mellem faget og den sociale interaktion mellem lærere og mellem lærere og elever. Et pædagogisk feltarbejde kunne have understøttet og suppleret spørgeskemaundersøgelsen. Observationer af undervisning kunne have sat fokus på hvorledes den naturvidenskabelige kultur bliver overført til eleverne, og hvilke udfordringer denne situation rejser. Elevinterviews kunne måske også have kastet lys over den kultiveringsproces som vel til syvende og sidst er formålet med lærernes samarbejde og ledernes ledelse.

Artiklen er primært forankret i tidligere empiriske undersøgelser af dansk naturfaglig kultur. Der er meget grundige referencer til den eksisterende danske forskning inden for den danske skoleverden. Specielt er der inddraget en række store undersøgelser fra Danmarks Pædagogiske Institut om natur/teknik-faget og natur/teknik-lærernes perspektiver på faget. Man kunne nok ønske sig et lidt bredere udsyn til en international referenceramme med hensyn til såvel det empiriske som det teoretiske arbejde. Hvordan arbejdes der i andre lande med disse problemstillinger?

Når det er sagt, må man sige at artiklen er et skridt på vejen til at udvikle viden om lærernes mulighed for at skabe bedre vilkår for den undervisning som skal sikre en naturvidenskabelig dannelse hos eleverne i folkeskolen. Her er lærerne, deres samarbejde og den pædagogiske ledelse naturligvis et helt afgørende element.